

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

2026

+998335668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

2026

3-JILD 1-SON

YANGI RENESSANS

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

TO'PLAMI

3 - JILD, 1 - SON

2026

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

Talaba yoshlarda mediakompetentlikni rivojlantirishda raqamli platformalarning roli

Dots. Bekmirzayev M. - JDPU

O'razova Aziza Abduhamid qizi - JDPU magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalari talabalari orasida media savodxonligini rivojlantirishda raqamli platformalarning transformatsion imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli media vositalarining keng joriy etilishi sharoitida media kontentni tanqidiy tahlil qilish, baholash va yaratish qobiliyati oliy ta'lim tizimida muhim kompetensiya sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va empirik tadqiqotlarga tayangan holda, maqolada ta'lim ilovalari, ijtimoiy tarmoqlar hamda kontent yaratish vositalarini o'quv jarayoniga tizimli integratsiya qilish talabalarning tanqidiy fikrlashi, axloqiy ongi va texnik ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishi asoslab beriladi. Tadqiqot Jizzax davlat pedagogika universiteti talabalari o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga tayangan bo'lib, sifatli va miqdoriy tahlilni o'z ichiga oladi. Tadqiqot natijalarini yoritishda grafik va jadvallar kabi vizual vositalardan foydalanilgan.

Kalit so'zlar: media savodxonligi, raqamli platformalar, oliy ta'lim, tanqidiy fikrlash, pedagogik integratsiya.

Аннотация: В статье анализируется роль цифровых платформ в развитии медиаграмотности студентов высших учебных заведений. В условиях активного распространения цифровых медиасредств умение критически анализировать, оценивать и создавать медиаконтент приобретает особую значимость в системе высшего образования. На основе современных педагогических подходов и эмпирических данных обосновывается эффективность интеграции образовательных приложений, социальных сетей и инструментов создания контента в учебный процесс для формирования критического мышления, этического сознания и технических навыков студентов. Исследование опирается на результаты анкетирования студентов Джизакского государственного педагогического университета и включает качественный и количественный анализ выявленных тенденций. Для наглядного представления результатов используются графики и таблицы.

Ключевые слова: медиаграмотность, цифровые платформы, высшее образование, критическое мышление, педагогическая интеграция.

Abstract.: This article examines the transformative potential of digital platforms in enhancing media literacy among university students. With the widespread use of digital media tools, the ability to critically analyze, evaluate, and create media content has become a key competence in higher education. Drawing on contemporary pedagogical approaches and empirical research, the study highlights that systematic integration of digital platforms—such as educational applications, social media, and content creation tools—into the learning process can significantly improve students' critical thinking, ethical awareness, and technical skills. The research is based on qualitative and quantitative data obtained through a

survey conducted among students of Jizzakh State Pedagogical University, aimed at identifying current trends and outcomes. Visual tools, including graphs and tables, are used to present data on platform usage, levels of media literacy development, and students' perceptions.

Keywords: media literacy, digital platforms, higher education, critical thinking, pedagogical integration.

XXI asrda raqamli platformalar axborotni ishlab chiqarish, almashish va iste'mol qilish usulini o'zgartirdi. Talabalar, ayniqsa oliy ta'limda raqamli media bilan tanqidiy muloqot qilish qobiliyati - odatda media savodxonligi deb ataladi - endi ixtiyoriy emas, balki asosiy ko'nikma hisoblanadi. Media savodxonligi turli shakllarda mediaga kirish, tahlil qilish, baholash va yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Kelajakdagi bo'lajak pedagog-o'qituvchilarni yetishtirib chiqaradigan Jizzax davlat pedagogika universitetida bunday savodxonlikni rivojlantirish ikki baravar muhimdir, chunki bu talabalar keyinchalik yosh avlodning kompetentsiyalarini shakllantiradilar. Ushbu maqolada universitet talabalari orasida media savodxonligini rivojlantirishda raqamli platformalarning roli o'rganiladi va ularning akademik dasturlarga tizimli ravishda kiritilishi tarafdori ekanligi ta'kidlanadi. Media savodxonligi ta'limi konstruktivistik va tanqidiy pedagogika an'alaridan kelib chiqadi, ommaviy axborot vositalari bilan faol, aks ettiruvchi aloqaga urg'u beradi. Raqamli platformalar — o'quv boshqaruv tizimlaridan (masalan, Moodle, Google Classroom) tortib, ijtimoiy tarmoqlargacha (masalan, YouTube, Instagram, bloglar) — talabalar savodxonlik ko'nikmalarini mashq qilishlari mumkin bo'lgan interaktiv muhitlarni taklif etadi. Potter (Potter, 2021) ning so'zlariga ko'ra, raqamli platformalar talabalar tarafkashlikni aniqlash, manbalarni tekshirish va raqamli axloqni tushunishni o'rganishlari mumkin bo'lgan "simulyatsiya qilingan real dunyo media muhitlari" ni taqdim etadi. Raqamlashtirish milliy ustuvor vazifa bo'lgan O'zbekiston sharoitida (Digital Uzbekistan 2030 Strategy, 2020) oliy ta'lim muassasalari ushbu vositalardan foydalanish uchun noyob imkoniyatga ega.

Ushbu tadqiqotda aralash usullardan foydalaniladi. Media savodxonligi va raqamli pedagogika bo'yicha akademik nashrlarning adabiyotlar sharhi (2018–2023). Jizzax davlat pedagogika universitetining 150 nafar bakalavr talabalaridan to'plangan so'rovnoma ma'lumotlari (2023–2024 o'quv yili). So'rovnomada raqamli platformalardan foydalanish chastotasi, o'z-o'zini anglashdagi media savodxonligi ko'nikmalari va media savodxonligi ta'limiga bo'lgan munosabat baholandi. "Media ta'limi" va "O'qitishda axborot texnologiyalari" kabi kurslarda media savodxonligini integratsiyalashning misollari. Ma'lumotlar tavsifiy statistika va tematik tahlil yordamida tahlil qilindi.

Talabalar orasida raqamli platformadan foydalanish

So'rov natijalari akademik va shaxsiy maqsadlar uchun raqamli platformalardan yuqori darajada foydalanishni ko'rsatadi. 1-jadvalda muntazam ravishda foydalaniladigan platformalar turlari umumlashtirilgan.

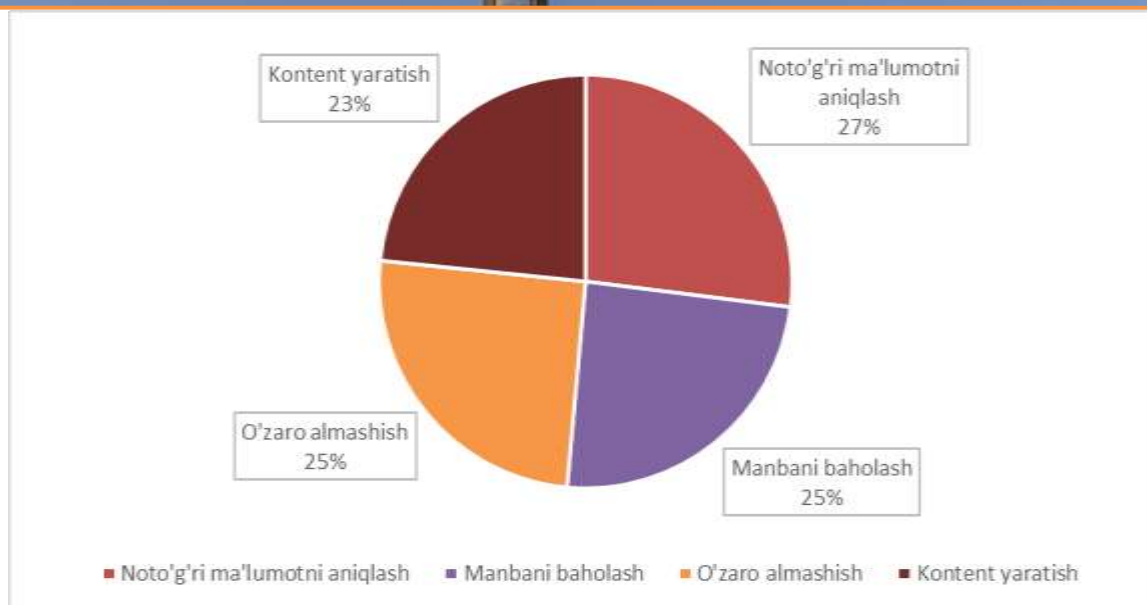
1-jadval. Talabalar orasida raqamli platformalardan foydalanish (% da)

Platforma turi	Kunlik foydalanish (%)	Haftalik foydalanish (%)	Kam / hech qachon (%)
Ijtimoiy tarmoqlar	92	7	1
Ta'limga oid dasturlar (LMS)	65	30	5
Video platformalar	88	10	2
Bloglar / Forumlar	40	45	15
Kontent yaratish vositalari	35	50	15

Ushbu foydalanish shakllari ushbu vositalarning talabalarning kundalik hayotiga qanchalik singib ketganligini tushunish uchun asosiy kontekstni ta'minlaydi, bu esa ulardan ta'lim natijalari uchun foydalanishning zaruriy shartidir (Livingstone, 2018). Chuqurroq tahlil qilish foydalanishning aniq shakllarini ochib beradi: ijtimoiy media va video platformalar asosan o'yin-kulgi va ijtimoiy aloqalar uchun ishlatiladi, ta'lim LMS va kontent yaratish vositalari esa akademik vazifalar uchun maqsadli ravishda qo'llaniladi. Bu dixotomiya ham imkoniyat, ham qiyinchilik tug'diradi - talabalar raqamli muhitda o'zlarini qulay his qilishadi, lekin aniq ko'rsatmalarsiz ijtimoiy foydalanish ko'nikmalarini avtomatik ravishda muhim akademik dasturlarga o'tkazmasliklari mumkin.

Media savodxonligi kompetensiyalariga ta'siri

Raqamli platformalar kurs ishlariga ataylab integratsiya qilinganida, talabalar 1-grafikda ko'rsatilganidek, asosiy sohalarida sezilarli yaxshilanishlar haqida xabar berishdi. Masalan, ishtirokchilarning 75 foizi ijtimoiy media platformalarida faktlarni tekshirish mashqlarini o'z ichiga olgan tuzilgan mashg'ulotlarni bajargandan so'ng noto'g'ri ma'lumotlarni aniqlashda sezilarli yaxshilanishlarni qayd etishdi. Ushbu mashqlar virusli postlarni tasdiqlangan yangiliklar manbalari bilan taqqoslash va vizual noto'g'ri ma'lumotlarni kuzatish uchun Reverse Image Search kabi vositalardan foydalanishni o'z ichiga oldi. Xuddi shunday, 68 foizi manbalarni baholash bo'yicha ko'nikmalarning yaxshilanganligini xabar qilishdi, bu ko'pincha turli raqamli nashrlardagi yangiliklar maqolalarini taqqoslash va ularning moliyalashtirish modellari, mualliflik va potentsial tarafkashliklarni tahlil qilishni talab qiladigan topshiriqlar orqali amalga oshiriladi.

1-rasm. Strukturaviy raqamli platforma faoliyatidan so'ng media savodxonligi ko'nikmalarining sezilarli yaxshilanishi

Masalan, ishtirokchilarning 75 foizi ijtimoiy media platformalarida faktlarni tekshirish mashqlarini o'z ichiga olgan tuzilgan mashg'ulotlarni bajargandan so'ng noto'g'ri ma'lumotlarni aniqlashda sezilarli yaxshilanishlarni qayd etishdi. Ushbu mashqlar virusli postlarni tasdiqlangan yangiliklar manbalari bilan taqqoslash va vizual noto'g'ri ma'lumotlarni kuzatish uchun Reverse Image Search kabi vositalardan foydalanishni o'z ichiga oldi. Xuddi shunday, 68 foizi manbalarni baholash bo'yicha ko'nikmalarning yaxshilanganligini xabar qilishdi, bu ko'pincha turli raqamli nashrlardagi yangiliklar maqolalarini taqqoslash va ularning moliyalashtirish modellari, mualliflik va potentsial tarafkashliklarni tahlil qilishni talab qiladigan topshiriqlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu amaliy, amaliy yondashuv Hobbsning (Hobbs, 2020) media savodxonligi eng yaxshi haqiqiy amaliyot orqali rivojlantirilishi haqidagi ta'kidlashiga mos keladi. Bundan tashqari, talabalarning 70 foizi, ayniqsa, o'z media vositalarini ishlab chiqarish va ulashish uchun kontent yaratish vositalaridan foydalangandan so'ng, mualliflik huquqi va mualliflikni tushunish kabi axloqiy almashish amaliyotlarini yaxshiroq tushunganliklarini namoyish etdilar. Ushbu axloqiy o'lchov raqamli izlarni boshqarish va tasdiqlanmagan ma'lumotlarni almashishning ijtimoiy ta'siri haqidagi munozaralarga ham ta'sir qildi. Nihoyat, 65% bloglar, videolar yoki infografika yaratish bilan shug'ullanishdi, bu ularning texnik va ifodali ko'nikmalarini oshirdi, ularni passiv iste'molchilardan faol ishlab chiqaruvchilarga aylantirdi - bu keng qamrovli media savodxonligi ta'limining asosiy maqsadi (Potter, 2021). Sifatli fikr-mulohazalar shuni ko'rsatdiki, tarixiy voqealar haqida tushuntirish videolarini yaratgan talabalar nafaqat texnik tahrirlash ko'nikmalarini, balki hikoya qilish konstruksiyasi va nuqtai nazarini chuqurroq tushunishni ham rivojlantirdilar, media yaratuvchilari tanlab taqdimot orqali voqelikni qanday shakllantirishini angladilar.

Ayniqsa, jadvallararo tahlil natijasida e'tiborga molik topilma paydo bo'ldi: kontent yaratish vositalaridan muntazam ravishda foydalangan talabalar (hatto rasmiy ta'limdan oldin ham) manbalarni baholash ko'nikmalaridan foydalanmaganlarga nisbatan 25% ko'proq yaxshilanishni ko'rsatdilar. Bu shuni ko'rsatadiki, media kontentini yaratish harakati media ishlab chiqarish texnikasi va ishonchlilik ko'rsatkichlari haqida ichki tanqidiy fikrlashni rivojlantirishi mumkin. Bundan tashqari, demografik o'zgaruvchilarni o'rganishda ta'limga yo'naltirilgan mutaxassisliklar talabalari boshqa fanlarga qaraganda axloqiy almashish tamoyillarini tezroq qabul qilishlarini namoyish etdilar, bu esa ularning kelajakdagi axborot tarqatuvchi sifatidagi roli haqida ko'proq xabardorligini ko'rsatishi mumkin.

Qiyinchiliklar va mulohazalar. Ushbu aniq foydalarga qaramay, media savodxonligini rivojlantirish uchun raqamli platformalarni integratsiyalash jiddiy qiyinchiliklarsiz emas. So'rovnoma ma'lumotlari 2-jadvalda batafsil bayon etilganidek, bir nechta doimiy to'siqlarni aniqladi. Talabalarning 65% tomonidan qayd etilgan eng ko'p tilga olingan muammo axborotning haddan tashqari ko'pligi bo'lib, raqamli platformalardagi kontentning katta hajmi ma'lumotni filtrlash, ustuvorlik berish va chuqur tahlil qilishni qiyinlashtirdi. Talabalar trend mavzulari bo'yicha bir nechta qarama-qarshi manbalarga duch kelganlarida "tahlil falaji"ni boshdan kechirganliklarini ta'kidladilar. Bunga vaqt yetishmasligi (50%) sabab bo'ldi, chunki talabalar platformaga asoslangan topshiriqlarni boshqa akademik vazifalar bilan birlashtirib, puxta o'ylangan media tahlili yuzaki ishtirok etishdan ko'ra ko'proq vaqt talab qilishini ta'kidladilar.

2-jadval. Media savodxonligi uchun raqamli platformalardan foydalanishdagi to'siqlar

To'siqlar	Talabalarning javobi (% da)
Axborotning haddan tashqari ko'pligi	65%
Vaqtning yetishmasligi	50%
Ishonchlilikni baholashda qiyinchilik	45%
Maxfiylik bilan bog'liq muammolar	40%
Yetarlicha ko'rsatma yo'qligi	35%

Tanqidiy savodxonlik ko'nikmasi - manbalarning ishonchliligini baholash - respondentlarning 45% uchun qiyin bo'lib qoldi, bu esa platformalarga shunchaki ta'sir qilish tanqidiy baholashda aniq, mustahkam treningsiz yetarli emasligini ko'rsatadi. Ko'pgina talabalar, ayniqsa manbalar murakkab ishlab chiqarish qiymatlaridan foydalanganda, xolis hisobot va qasddan noto'g'ri ma'lumot o'rtasidagi farqni aniqlashda chalkashliklarni bildirishdi. Maxfiylik bilan bog'liq muammolar ham sezilarli darajada (40%) bo'lib, talabalar onlayn akademik tadbirlarda ishtirok etganda, ayniqsa siyosiy yoki ijtimoiy jihatdan nozik mavzular bo'yicha fikr bildirishlari kerak bo'lganda, o'zlarining raqamli izlari haqida xavotir bildirishdi. Nihoyat, talabalarning 35 foizi o'qituvchilarning yetarlicha ko'rsatma bermasligini to'siq sifatida keltirdilar, bu esa platformadan foydalanishni mazmunli savodxonlik yutuqlariga aylantirish uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash juda muhimligini ko'rsatadi. O'qituvchilarning o'zlari tez rivojlanayotgan platforma

algoritmlari va paydo bo'layotgan noto'g'ri ma'lumot berish taktikalari bilan hamqadam bo'lishdagi qiyinchiliklar haqida xabar berishdi. Bu qiyinchiliklar nafaqat texnologiyalarga kirishda, balki tanqidiy o'rganish uchun ushbu vositalardan samarali foydalanish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va qo'llab-quvvatlashda ham raqamli tafovutni ta'kidlaydi (Hobbs, 2020). Milliy "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasi infratuzilmaga urg'u beradi, ammo bu topilmalar media savodxonligini teng va chuqur rivojlantirishni ta'minlash uchun pedagogik salohiyat va raqamli fuqarolik ta'limiga teng e'tibor qaratish kerakligini ta'kidlaydi.

Fokus-guruhlar orqali olib borilgan keyingi sifatli tahlil ushbu qiyinchiliklarning nozik jihatlarini ochib berdi. Axborotning haddan tashqari ko'pligiga kelsak, qishloq joylaridan kelgan talabalar shaharlik tengdoshlariga qaraganda ko'proq qiyinchiliklarga duch kelishgan, bu esa avvalgi raqamli immersiyadagi o'zgarishlarni aks ettirishi mumkin. Ishonchlikni baholash muammosi, ayniqsa, vizual media (deepfakes, manipulyatsiya qilingan tasvirlar) va o'yin-kulgini ma'lumot bilan aralashtirgan manbalar bilan bog'liq holda keskin edi. Maxfiylik bilan bog'liq muammolar gender jihatidan yuzaga keldi, qiz talabalar onlayn ta'qib va ma'lumotlar xavfsizligi haqida ancha ko'proq xavotir bildirdilar. Qo'llanmalardagi bo'shliq kontent yaratishning texnik jihatlarida eng aniq ko'rindi, bu yerda talabalar video tahrirlash, ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish va kontent ko'rinishini shakllantiradigan platforma algoritmlarini tushunish bo'yicha ko'proq amaliy seminarlar o'tkazishni xohlashdi.

Raqamli platformalarning afzalliklarini maksimal darajada oshirish va belgilangan qiyinchiliklarni kamaytirish uchun o'qituvchilar ko'p qatlamli pedagogik strategiyani qo'llashlari kerak. Birinchidan, topshiriqlar oddiy platforma o'zaro ta'siridan tashqariga chiqib, murakkab mashqlar orqali tanqidiy baholashni talab qiladigan tarzda ishlab chiqilishi kerak. Masalan, "raqamli manba otopsi" topshirig'i talabalarni bir nechta platformalarda virusli da'voni kuzatish, uning evolyutsiyasini tahlil qilish va asosiy manbalarni aniqlashga majbur qilishi mumkin. Ikkinchidan, platformaga asoslangan kontent yaratishni aniq axloqiy asoslar bilan birlashtirish iste'mol va ishlab chiqarish o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishi mumkin. Jizzax davlat pedagogika universitetida muvaffaqiyatli sinov loyihasi ta'lim yo'nalishlari talabalaridan o'rta maktab auditoriyasi uchun media savodxonligi haqida jamoat xizmatlarini e'lon qilish videolarini yaratish va nashr etishni talab qildi, shu bilan texnik ko'nikmalar va axloqiy mas'uliyatni kuchaytirdi. Uchinchidan, o'quv dasturlari sog'liqni saqlash inqirozlari yoki saylovlar paytida noto'g'ri ma'lumotlarning ijtimoiy ta'siri kabi real dunyodagi hodisalarning amaliy tadqiqotlari orqali raqamli etika bo'yicha aniq munozaralarni rivojlantirishi kerak. Maxfiylik bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun muassasalar dastlabki ishlar uchun xavfsiz sinov muhitini va nozik mavzular uchun taxallusdan foydalanish bo'yicha aniq ko'rsatmalarni taqdim etishlari kerak. To'rtinchidan, raqamli vositalar bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri treninglar juda muhim - nafaqat faktlarni tekshirish veb-saytlari, balki yangiliklar saytlarining moliyalashtirish manbalari va tarafkashlik

ko'rsatkichlarini ochib beradigan brauzer kengaytmalari ham. Algoritmik savodxonlikni talabalarga qidiruv so'zlari yoki jalb qilish shakllarining o'zgarishi ularning kontent kanallarini qanday o'zgartirishi bo'yicha tajriba o'tkazish orqali kiritish kerak. Va nihoyat, professor-o'qituvchilar uchun professional rivojlanish juda muhim; o'qituvchilar nafaqat platforma mexanikasi, balki media savodxonligi natijalarini baholashda ham o'qitishlari kerak. Istiqbolli model turli fanlar bo'yicha o'qituvchilar muvaffaqiyatli topshiriqlarni baham ko'radigan va talabalarining ish namunalarini tahlil qiladigan professor-o'qituvchilar o'quv jamoalarini yaratishni o'z ichiga oladi. Baholash rubrikalari jarayonni (tadqiqot usullari, manbalarni baholash) mahsulot kabi qadrlash uchun rivojlanishi va talabalar raqamli axborot ekotizimlarida qaror qabul qilish jarayonlarini hujjatlashtiradigan o'zini o'zi tahlil qilish komponentlarini o'z ichiga olishi kerak. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali universitet raqamli platformalarni potentsial chalg'ituvchi omillardan aqlli, axloqiy va vakolatli raqamli fuqarolarni rivojlantirish uchun kuchli laboratoriyalarga aylantirishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, raqamli platformalar o'quvchilarda media savodxonligini rivojlantirish uchun kuchli katalizator hisoblanadi. Pedagogik jihatdan aniq ko'rsatmalar bilan birlashtirilganda, ular tanqidiy, axloqiy va ijodiy media kompetensiyalarini shakllantirish uchun immersiv, dolzarb va kengaytiriladigan vositalarni taklif qiladi. Ushbu tadqiqot natijalari ularning salohiyatini ham, axborotning haddan tashqari ko'pligi va malakali ta'limga ehtiyoj kabi muammolarni hal qilish zarurligini ham ta'kidlaydi. Jizzax davlat pedagogika universiteti kabi o'qituvchilarni tayyorlash muassasalari uchun ushbu vositalarni qabul qilish va tanqidiy ravishda joriy etish, o'z navbatida, media savodxonligi jamiyatlarini rivojlantirishga qodir o'qituvchilarni tayyorlash uchun juda muhimdir. Kelajakdagi tadqiqotlar milliy raqamlashtirish kun tartibining maqsadlariga to'liq erishish uchun O'zbekiston kontekstida uzoq muddatli ta'sirlarni o'rganishi va madaniy jihatdan moslashtirilgan pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. (2020). **"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. Toshkent: Hukumat nashriyoti.**
2. Mavlonova R.A. Umumiy pedagogika nazariyasi. Darslik. Toshkent „Fan" nashriyoti . 2008-yil.
3. Hobbs, R. (2020). Raqamli va media savodxonlik: harakatlar rejasi.
4. Livingstone, S. (2018). Media savodxonligi va yangi axborot hamda kommunikatsiya texnologiyalari muammosi. The Communication Review jurnali, 1–16-betlar.
5. Potter, W. J. (2021). Media savodxonligi (10-nashr).